

PROJEKTI

BAŠTINA GOSPA NAŠIH SVETE KLARE

Kao ogledni uzorak muzeološke teme »Vjerski i redovnički život u Zagrebu 17. i 18. stoljeća«, što će ući u postav Muzeja grada Zagreba koji se upravo priprema, u Muzeju grada Zagreba je postavljena izložba »Iz kulture stanovanja i života redovnica svete Klare na zagrebačkom Gradecu«. Prigoda je bila Dan grada Zagreba, a izložbu je priredila Nada Premerl, muzejski savjetnik. Tim povodom Nada Premerl je posebno istaknula da će u novoj koncepciji stalnoga postava biti iskorišteni i najnoviji rezultati arheološkoga i konzervatorskoga istraživanja na njihovoj lokaciji. Sačuvani arhitektonski fragmenti u budućem postavu bit će pokazani kao autentični izlošci, jednako kao što će i predmeti vezani za život klarisa, prezentirani na prigodnoj izložbi, biti iskorišteni u novoj muzeološkoj temi o crkvenim redovima.

Kao što je poznato, Muzej grada Zagreba u Opatičkoj ulici 20-22 nalazi se u zgradi bivšega samostana klarisa. Međutim, nakon spomenutih istraživanja na potezu od Muzeja do Popovog tornja, a istraživanja su potrajala od 1990. do 1995., sada se i o redovnicama svete Klare na Gradecu zna se više nego prije. Muzej je ta istraživanja pod vodstvom prof. Marije Šmalcelj i prof. Silvija Novaka svestrano podupirao. Rezultat je taj da je Muzeju, nakon svega, omogućeno da in situ, dakako, uz manje intervencije, pokaže i nove nalaze koji govore o ranome kontinuitetu života na platou brda Gradec, a ne samo predmete i dokumente iz života gradečkih klarisa.

Popis lijekova Karla Fröschla

Oko makete samostanskoga kompleksa, u idealnoj rekonstrukciji prema stanju zatečenom koncem 17. stoljeća, prije mnogih pregradnja, na izložbi o životu klarisa prikazana je među inim i bogata zbirka predmeta dnevne uporabe, baština Gospa naših svete Klare, kako su te redovnice u 18. stoljeću zvali Zagrepčani. Ti jedinstveni predmeti, pronađeni pod zemljom negdašnjega klaustura i drugih otpadnih jama, dragocjen su dokaz kulture njihova života na Gradecu. Nađeno je keramičko posuđe, dijelovi peći, sitni predmeti vezani za svakodnevnicu, čaše i bočice za lijekove, a bočice su izložene s popisom lijekova apotekara Karla Fröschla.

Naime, taj zagrebački ljekarnik vodi potkraj 18. stoljeća evidenciju lijekova što ih šalje u samostan. Iz toga popisa, reći će Nada Premerl, saznaje se niz zanimljivih podataka pa čak i imena redovnica. Povjesničari medicine bi vjerojatno iz toga popisa zaključili od čega su one i bolovale, no po svemu sudeći najviše ih je mučila prehlada jer gotovo svaka je uzimala čaj ili tinkturu protiv kašlja, zatim balzam za rane, tinkture protiv visoke temperature, sredstva za čišćenje itd.

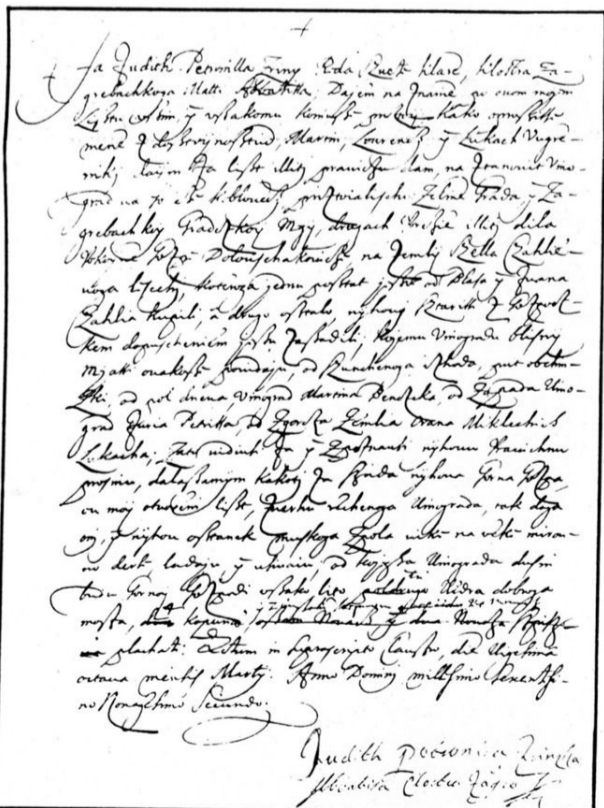
Iz sačuvanih arhivskih spisa saznaje se da su u samostan većim dijelom pristupale kćeri hrvatskih velikaša, od Zrinskih, Draškovića, Patačića i Keglevića do Oršića i drugih.

Kandidatkinje su u samostan uvijek donosile određeni miraz, uglavnom novac, tako da je samostan ubrzo stekao imanja i gotovinu. Gospe opatice su čak posudivale Zagrepčanima novac i živjele od nemalih kamata. Prema strogim pravilima redovničkoga živo-

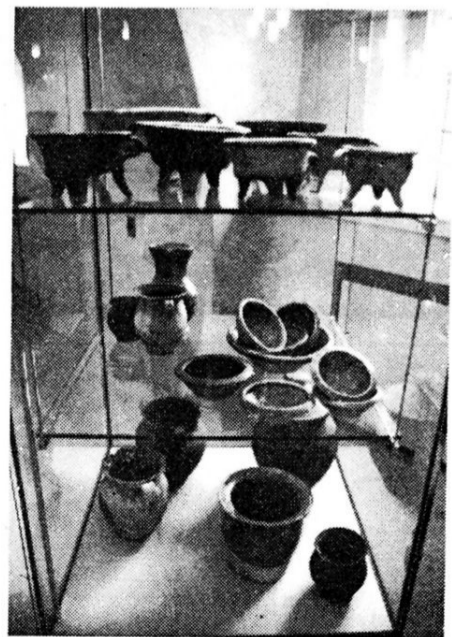
Karica: sv. V. V. V. V.

»Milosna Djevica Marija«: Sveta sličica zagrebačkih klarisa, oko 1770.

Muzej grada Zagreba / Uz postav »Iz kulture stanovanja i života redovnica svete Klare na zagrebačkom Gradecu«

Vitrina s konzervatorski dotjeranim keramičkim posudem

Isprava kojom abatisa Judita Petronila Zrinska daje vinograde u zakup

ta, nisu smjele izlaziti iz samostana, živjele su skromno, siromašno i kontemplativno. Poglavarica samostana, koju nazivaju majka abatisa (opatica), upravljala je samostanom i zastupala redovnice, čuvala je samostanski ključ i pečate.

Abatisa iz obitelji Zrinski

Po riječima Nade Premerl, najglasovitija majka abatisa bila je svakako Judita Petronila Zrinska, kći hrvatskoga bana Petra Zrinskog i Katarine Frankopan. Na izložbi prvi put je izložena isprava iz fundusa, kojom je ona dala u zakup vinograde, a za uzvrat zakupnici su svakoga ljeta morali davati samostanu tri vedra dobrog mošta, četiri kopuna i pet novčića.

Redovnice su osnovale i privatnu žensku školu u kojoj su uz ostalo podučavale pjevanje i glazbu. U zemljišnome popisu imovine koji je načinjen nakon ukinuća reda stoji da je u čelijama pronađeno mnogo knjiga, šest glasovira, tri čembala i više gusala. Klarise su njegovale hrvatski jezik, gotovo sve isprave i pisma pisani su hrvatskim jezikom. Reda svete matere Klare kloštra zagrebačkoga opatice, kako su iz milja zvane, bile su povezane s franjevcima na Kaptolu, koji su za njih obavljali svjetovne poslove i službu Božju u samostanskoj crkvi Presvetoga Trojstva.

Klarise su došle u Zagreb godine 1646. iz Požuna (Bratislave). Gradski magistrat daruje im zemljište uz Popov toranj gdje grade gradevinu složenih prostornih sklopova, koja prati srednjovjekovne obrambene zidove, a sa zapadne strane oblikuje novu ulicu. Naknadno je ta ulica prozvana Opatičkom vulicom. Uz veliku pomoć hrvatskoga plemstva, napose grofa Gašpara Draškovića, u srpnju 1650. redovnice već ulaze u novi samostan.

Bogat duhovni život, kako navodi Nada Premerl, i opstojnost samostana na zagrebačkome Gornjem gradu prekinut je uredbom cara Josipa II. 28. veljače 1782., kojom je ukinuo red sv. Klare. Redovnice su morale predati samostanske ključeve i svu imovinu Ugarskoj kraljevskoj komori.

JOSIP ŠKUNCA